

REGISTERBLAD

Namn:

Datum:

Område av riksintresse för naturvård i Gävleborgs län

Områdesnummer: Nr X 58

Områdesnamn: Stenatjärnsområdet-Bornasenfältet

Kommun: Ovanåkers kommun

Kartblad: 14 F NO, 15 F SO

Area: 850 ha varav 810 ha land och 40 ha vatten

Naturgeografisk region: 28 Sydligt boreala kuperade områden

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag: Avrinningsområde 48, Ljusnan

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsformer: Vågig bergkullterräng med relativ höjd över 100 m

Riksvärde

Ås, isälvsdelta, isälvssandur, torrdal, flyttblock, källa		
Sjö		
Vattendrag		Fauna

Värdeomdöme: Till områdets geovetenskapliga värden hör främst Järboåsen, ett stort isälvsdelta vid Bornasen samt den torrfåra som bildats i samband med en issjötappning. Många vackra och anslående exempel på fluviatila processer finns i anslutning till torrfåran. Stenatjärnarna som ligger i själva torrfåran är exempel på sjöar med mycket stor vattenståndsamplitud (4 m). Botaniskt värdefulla lokaler finns bl. a. vid "Gammel-Karis trädgård" och Homnaflen. Stenatjärnarna och Klinga källa är märkliga grundvattensjöar. Långabäcken hyser flodpärlmussla.

Huvudkriterier:

A, B, C, E

Stödskriterier: Intresseväckande, omväxlande natur, orördhet

Förutsättningar för bevarande: Att skogsbruket bedrivs med naturvårdshänsyn så att orördheten bibehålles

Säkerställande: Klass I i länsstyrelsens naturvårdsprogram

Områdets huvuddrag: Stenatjärnarna - Homnaflen består av ett omväxlande barrskogslandskap mellan Bornasen och Homnaflen. Genom detta område sträcker sig Järboåsen (, som längre västerut byter namn till Voxnanåsen).

I åsens sträckning finns vid Bornasen ett isälvsdelta. Det har bildats av en isälv som även avsatt mäktiga, kilometerlånga sandurbankar mot dalsidorna. De är terrassformigt anordnade och har tydligt markerade strömfåror. I ett senare skede, när iskanten retirerat mot Voxnadalen, bildades en issjö mellan iskanten och Homnaberget, Gammel-Karisberget och andra höga berg. Denna issjö tappades delvis genom en isälv i passet mellan Pottaberget och Gammel-Karisberget. När issjön till sist tömdes genom Voxnadalen, torrlades den forna isälven och lämnade efter sig en död älvfåra. I sin västra del kännetecknas denna älvfåra av en kullerstensbotten, fri från all högre vegetation men avbruten av några mindre tjärnar i den forna älvens krökbäcken Stenatjärnarna. Längre österut vidgar sig älvfåran till en trattformig mynningsvik i anslutning till Bornasenfältet. Mynningsviken intas i dag till stor del av torvmarker.

Stenatjärnarna består av ett flertal små, i regel långsträckta sjöar vanligen utan synligt till- eller frånflöde. Vattenståndet i sjöarna följer det inom området lätttrörliga grundvattnets fluktuationer och varierar därför någorlunda regelbundet med årstiden. Vattenståndet är högt under försommar och senhöst, men lågt under sensommar och senvinter. Den största vattenståndsamplituden är ca 4 meter.

Inom området ligger också Klinga källa som visserligen tillförs en del vatten genom Långabäcken men som framför allt utmärks av den mycket kraftiga uppströmningen av grundvatten ur kraterlika bildningar i källans botten. Vattnet i Klinga källa är mycket klart och rent.

Ett mycket stort flyttblock - ca 45 m långt, 13-20 m brett och 12 m högt - ligger på en liten myr väster om Klinga källa. Blockets volym är således drygt 8000 m³.

Området Bornasen - Homnaflen intas av barrskog. Inom områden med isälvsmaterial dominerar tallskog, i regel tallhed av lavristyp. Inom övriga områden, med huvudsakligen moränjordar, är granskogen förhärskande med större eller mindre inslag av tall, björk och asp.

Områden med avvikande vegetation är t ex Gammel-Karis trädgård och bäcken mellan Rönnbergstjärnen och Ymeråstjärnen, med bl. a. lind, lönn, tibast och blåsippa, Homnaflens plåtå med hällmarkstallskog samt Homnaflens sydbrant där ansamlat rasmaterial och ett relativt gynnsamt lokalklimat skapat förutsättningar för en rikare och från omgivningen avvikande flora med bl. a. skogsfru, getrams, lind, stinknäva, myskmåra och dvärghäxört.

Stenatjärnarna - Homnaflen hör till de intressantaste och mest välbesökta utflyktsmålen i Ovanåkers kommun. Detta bör beaktas i samband med skogsbruksåtgärder eller andra former av markutnyttjande. I de centrala delarna (kring Stenatjärnarna, Gammel-Karis trädgård m. m.) och i anslutning till Homnaflens rasbrant, bör skogsbruket bedrivas med stora hänsynstaganden till områdenas naturvärden och betydelse som studieobjekt och utflyktsmål. Inom dessa områden bör ej skogsbilvägar eller grustäcker anläggas. Kärnområdena bör helt undantas från skogsbruk. I Homnaflens rasbrant bör alla lövträd sparas och markberedning undvikas.

Anmärkningar:

Referenser: Hedman, Jan, 1980: Stenatjärnarna-Homnaflen, Naturresursinventering (Seminarieuppsats vid Hälso- och Miljövårdslinjen, Umeå universitet)

Länsstyrelsens remissvar angående sjöar och vattendrag 1997

Länsstyrelsen i Gävleborgs län, 1997. Flodpärlmusslan i Gävleborg (Ljusdal). Rapport 1997:6

Länsstyrelsen i Gävleborgs län, 1997. Värdefull natur i Gävleborg, naturvårdsprogram. Rapport 1997:12.